

"THÔNGIỆP CỦA TƯỞNG DE GAULLE NGÀY 19.8.1945" VÀ MƯU ĐÒ TÁI LẬP SỰ THỐNG TRỊ CỦA PHÁP Ở ĐÔNG DƯƠNG

NGUYỄN HUY QUÝ

Một tài liệu trong hồ sơ lưu trữ của Bộ Ngoại giao Pháp đã được công bố: bút tích Thông điệp của tướng De Gaulle gửi Đông Dương (ngày 19.8.1945).

Lịch sử thường có những sự trùng hợp thật kỳ thú! Trong Thông điệp, tướng Charle de Gaulle gửi tới "những người con liên bang Đông Dương niềm hân hoan, sự ưu ái và lòng biết ơn" đúng ngày 19.8.1945; ngày thắng lợi của cuộc Cách mạng tháng Tám lịch sử của nhân dân Việt Nam!

Bản thảo đánh máy bức thông điệp đã được De Gaulle chữa lại (bằng chữ viết tay) một cách tỉ mỉ, cân nhắc cẩn thận từng chữ từng câu, thể hiện những ý đồ của chính phủ Pháp De Gaulle đối với Đông Dương trong thời điểm đó.

Ngay từ khi trở thành người đứng đầu lực lượng kháng chiến Pháp ở hải ngoại, tướng Charles de Gaulle đã xác định mục tiêu "khôi phục chủ quyền của nước Pháp" ở Đông Dương.

Tuy nhiên, trong thời kỳ 1940-1943, lực lượng Pháp De Gaulle còn rất hạn chế, chưa có khả năng tiến hành những hoạt động đáng kể ở Đông Dương. Chính sách của De Gaulle đối với Đông Dương trong thời kỳ này mới thể hiện:

Sự khẳng định "chủ quyền" của Pháp ở Đông Dương ⁽¹⁾, khẳng định quyết tâm tái lập sự thống trị của nước Pháp đối với Đông Dương.

Từ sau khi Liên quân Anh-Mỹ giành được thắng lợi lớn ở Bắc Phi (đầu năm 1943), lực lượng Pháp De Gaulle lớn mạnh hẳn lên và những hoạt động của nó về Đông Dương cũng được tăng cường hơn trước. Ngày 3-6-1943, tại Alger đã thành lập Ủy ban giải phóng dân tộc Pháp (viết tắt là C. L. N) do De Gaulle làm chủ tịch. Đông Dương trở thành một trong những vấn đề quan trọng hàng đầu trong chương trình hành động của tổ chức đó.

Ngày 8-12-1943, đã công bố: "Tuyên bố của tướng De Gaulle về vấn đề Đông Dương" ⁽²⁾.

De Gaulle đã bước đầu hình dung được rằng: đằng sau bọn Nhật, mà sớm muộn sẽ bại trận, đã thoảng bóng dáng của Mỹ và Trung Quốc Tưởng Giới Thạch, đang âm mưu giành lấy Đông Dương. Bản Tuyên bố khẳng định rằng: "Nước Pháp kiên quyết bác bỏ mọi thỏa ước, không thừa nhận tất cả những gì được coi là làm tổn hại đến quyền lực và lợi ích của nó; nước Pháp sẽ chiến đấu đánh các nước Đồng minh cho đến ngày thất bại của kẻ xâm lược, đến ngày giải phóng hoàn toàn lãnh thổ của liên bang Đông Dương".

Ngày 8.1944 nước Pháp được hoàn toàn giải phóng. Chính phủ mới do De Gaulle đứng đầu đã làm chính quyền ở Paris.

Trong một thời gian cân nhắc, Chính phủ lâm thời Cộng hòa Pháp vẫn chỉ thị cho Decoux tiếp tục chức vụ toàn quyền Đông Dương "cho tới khi cần có sự thay đổi". Nhưng đồng thời đã cử tướng Lant (đã từ chức tổng tư lệnh quân đội Pháp ở Đông Dương ngày 23-7-1944 vì lý do đến tuổi về làm tổng đại diện của Ủy ban hành động Đông Dương (một tổ chức của Chính phủ Lâm thời nước Pháp được giao nhiệm vụ chuẩn bị "giải phóng lãnh thổ cuối cùng của nước Pháp")⁽³⁾. Có lẽ là một "chính quyền 2 mang". Giữa Decoux và Mordant có mâu thuẫn, và Decoux đã tỏ ý bất đồng trước việc chính phủ De Gaulle tin dùng Mordant.

Đêm ngày 9 rạng ngày 10-3-1945, quân Nhật tấn công tiêu diệt quân Pháp trên toàn cõi Đông Dương. Nền thống trị của thực dân Pháp ở Đông Dương đã hoàn toàn sụp đổ trong một đêm.

Sau ngày Nhật đảo chính Pháp, Chính phủ De Gaulle vẫn tiếp tục những nỗ lực về quân sự và chính trị nhằm chuẩn bị chiếm lại Đông Dương. Vì tướng Mordant đã bị bắt trong cuộc đảo chính, De Gaulle đã cử tướng Sabattier thay chức Tổng đại diện chính phủ và là tổng tư lệnh quân đội Pháp ở Đông Dương. Sabattier đã được lệnh của De Gaulle (ngày 8-4-1945) phải trụ lại những phần đất đai của Đông Dương, và "từ những phần đất đó, xây dựng những căn cứ cho những hoạt động chính trị ở Đông Dương"⁽⁴⁾. Mặt khác De Gaulle lại tung ra những lời hứa hão mới về chế độ chính quyền lai của Đông Dương để thu phục lòng người bản xứ, đối phó với những âm mưu lôi kéo chính trị của Mỹ và Nhật đối với Đông Dương.

Ngày 24-3-1943, một tuyên bố của chính phủ Pháp đã được công bố, xác định quy chế mới của Đông Dương⁽⁵⁾. Đông Dương sẽ không còn là "thuộc địa", mà sẽ là một "Nhà nước" (Etat). Trong phạm vi liên bang, mỗi xứ (pays) trong 5 xứ (Bắc Kỳ, Trung Kỳ, Nam Kỳ, Ai Lao, Cao miên) có quyền về chính trị và kinh tế. Chính phủ liên bang Đông Dương do toàn quyền đứng đầu và gồm 5 bộ trưởng chịu trách nhiệm trước toàn quyền. Những bộ trưởng đó được tuyển chọn trong số người Đông Dương và người Pháp sinh sống ở Đông Dương...

Ngày 5-1945 nước Đức phát xít đầu hàng, chiến tranh kết thúc ở châu Âu, chính phủ Pháp có điều kiện thuận lợi để tăng cường lực lượng ở Viễn Đông. Ngày 26-5 "Ủy ban Đông Dương"⁽⁶⁾ quyết định thành lập một đạo quân viễn chinh Pháp gồm 2 sư đoàn đặt dưới sự chỉ huy của Bộ tư lệnh Mỹ ở Viễn Đông. Nhưng chính phủ Mỹ vẫn tìm cách gây trở ngại cho sự tham gia của lực lượng này vào hoạt động quân sự của Đồng minh ở Viễn Đông. Mãi tới ngày 19-7-1945 Bộ Tư lệnh Mỹ mới đồng ý chấp nhận sự tham gia của một lực lượng quân sự Pháp vào cuộc chiến tranh chống Nhật từ mùa xuân 1946(!).

Nhưng chiến cuộc Viễn Đông diễn biến mau lẹ hơn dự kiến các chính phủ Phương Tây. Từ 14-8-1945 chính phủ Nhật hoàng đã phải quyết định đầu hàng không điều kiện các nước Đồng minh.

Đối với De Gaulle, việc Nhật đầu hàng Đồng minh được coi như là thời cơ đã đến, và ông chớp ngay thời cơ đó để thực hiện việc "thu hồi chủ quyền của Pháp ở Đông Dương". Ngày 14-8-1945 De Gaulle cử đô đốc Thierry d'Argenlieu làm Cao ủy Đông Dương, tướng Leclerc làm tư lệnh tối cao lực lượng Pháp ở Viễn Đông, ra lệnh cho họ phải tiến tới Sài Gòn trong thời hạn ngắn nhất" và "dùng mọi biện pháp để tái lập chủ quyền" của Pháp ở Đông Dương.

Thông điệp của tướng De Gaulle gửi Đông Dương đã được soạn thảo trong thời điểm đó.

Sau đây là mấy nhận xét về bản Thông điệp:

- Bản thảo đánh máy thông điệp đề ngày 10-8-1945. Đó chính là ngày chính phủ Nhật gửi thông điệp xin hàng (có điều kiện), nhưng không được các nước Đồng minh chấp thuận. Điều này chứng tỏ chính phủ De Gaulle sẵn sàng và nhạy bén chớp thời cơ quay lại Đông Dương đến mức nào!

"Kẻ thù đã đầu hàng. Đông Dương được giải phóng", được chữa lại "... Ngày mai Đông Dương được giải phóng", là ý muốn nói: Đông Dương chỉ có thể được giải phóng bởi quân Pháp, tái lập chủ nghĩa thực dân Pháp thì Đông Dương mới được tự do.

- Trong câu: "Trong giờ phút quyết định này, nước Mẹ gửi đến những người con *năm xứ* của liên bang Đông Dương niềm hân hoan, sự ưu ái và lòng biết ơn", chữ "*năm xứ*" bị xóa bỏ. Ở đây De Gaulle không muốn gợi lại một cách cụ thể lời hứa trước kia về việc cho phép mỗi xứ ("*pays*") của liên bang Pháp có thể dịch là "xứ" hay "nước") trong liên bang Đông Dương có quyền tự trị rộng rãi.

- Tuy nhiên, trong câu thứ 3: "Với thái độ trước kẻ thù với lòng trung thành không gì lay chuyển nổi với nước Mẹ, những người con của Đông Dương đã tỏ ra xứng đáng với một đời sống dân chủ rộng mở hơn và tự do hơn", De Gaulle vẫn đề nguyên, chỉ gạch bỏ chữ "không gì lay chuyển nổi" thay chữ "nước Mẹ" bằng "nước Pháp" để bớt lộ liễu. Đó là một thái độ my dân chung chung, kẻ thù bị ràng buộc cụ thể.

- Đến câu thứ 4: "Họ có thể dự phần tích cực và chủ yếu vào sự quản lý các công việc của nước Mẹ" thì De Gaulle gạch bỏ cả câu.

- Câu thứ 5: "Khi trở lại Đông Dương của nó, nước Pháp trình trọng cam kết thực hiện tất cả những điều đã hứa", De Gaulle bỏ chữ "của nó", thay chữ "cam kết" bằng chữ "tuyên bố", thêm chữ "sẵn sàng" trước chữ "thực hiện".

- Câu cuối: Trước hết: "Liên bang Đông Dương muôn năm"; rồi mới "Liên bang Pháp muôn năm", và cuối cùng "Nước Pháp muôn năm". Đây lại là một kiểu my dân.

Tóm lại: bản Thông điệp của De Gaulle là sự tiếp tục những chính sách của ông ta đối với Đông Dương suốt trong quá trình chiến tranh, tái lập chủ nghĩa thực dân, my dân bằng những lời hứa cải cách.

Nhưng, mọi toan tính của Pháp De Gaulle đã bị phá sản cùng với những âm mưu của Nhật

ung Quốc Tướng Giỏi Thạch do thắng lợi của cuộc Cách mạng tháng Tám lịch sử của nhân dân
Dương.

Trong một bức thư gửi Chủ tịch Hồ Chí Minh ngày 8-2-1966 khi cuộc chiến tranh do Mỹ gây ra
tại miền đất nước ta diễn ra ác liệt. Charles de Gaulle, tổng thống đầu tiên của Đệ ngũ cộng hòa
đã có lời rằng: "... một sự hiểu biết lẫn nhau giữa người Việt Nam và người Pháp sau ngày chiến
thế giới, đáng lẽ đã có thể ngăn chặn được những những sự kiện khốc liệt đang làm đau xót đất
Ngài" (7).

Hỏi chẳng đó là một cách thú nhận của tướng De Gaulle về trách nhiệm lịch sử của mình đã đem
trở lại hồng tái chiếm Đông Dương, dẫn tới cuộc chiến tranh kéo dài 30 năm ở đây ?

Chúng ta luôn hướng về tương lai ! Nhưng chính vì thế mà không được quên quá khứ.

CHÚ THÍCH

Ch. de Gaulle: "Mémoires de guerre". T1. "L'appel". Plon. Paris - 1954. tr. 411.

Ch. de Gaulle: "Mémoires de guerre", t.II "L'unité", Paris, Plon - 1956. tr. 608-609

Ủy ban hành động Đông Dương: một tờ chức của chính phủ Pháp gồm: Bộ trưởng thuộc địa,
vịng tham mưu Bộ Quốc phòng, Tổng thư ký ngoại vụ, v.v..

Général Sabattier: "Le Destin de l'Indochine". Paris. Plon - 1952, p. 192-193.

J. O. Lois et Pécrets, 25-3-1945, tr. 1606-1607

Comité de "Indochine", thành lập theo sắc lệnh 28-2-1945.

Tap chí France, No 155, p. 391-392

huyền trích từ "L'Indochine Française 1940-1945". Presses Universitaires de France. Paris,
1982, p. 3 -